

तेहतिसावा दीक्षांत समारंभ

दि. २३ फेब्रुवारी २०१७

मा. कुलगुरु डॉ. मुरलीधर चांदेकर यांचे प्रास्ताविकपर भाषण

नमस्कार!

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाच्या तेहतिसाव्या दीक्षांत समारंभाचे प्रमुख अतिथी महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल मा. श्री. चेत्रमनेनी विद्यासागर राव, जागतिक कीर्तीचे संगणकतज्ज्ञ पद्मश्री मा. डॉ. विजय भटकर, समारंभास उपस्थित संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे सर्व पूर्व-कुलगुरु, प्र-कुलगुरु, अधिसभा, व्यवस्थापन व विद्वत परिषद तसेच विविध प्राधिकरणांचे सदस्य, विविध विद्याशाखांचे अधिष्ठाता, उपस्थित लोकप्रतिनिधी, प्राचार्य, शिक्षक, विद्यापीठाचे अधिकारी, शिक्षकेतर कर्मचारी, शिक्षणप्रेमी नागरिक, पत्रकार बंधू आणि माझ्या विद्यार्थी मित्रांनो..

विद्यापीठाच्या तेहतिसाव्या दीक्षांत समारंभात कुलगुरु म्हणून मी आपणा सर्वांचे सहर्ष स्वागत करतो आणि आजच्या दीक्षांत समारंभास लाभलेल्या अतिथींचा परिचय करून देतो.

आज दीक्षांत समारंभास प्रमुख अतिथी म्हणून महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल आणि विद्यापीठाचे कुलपती महोदय मा. श्री. सी. विद्यासागर राव हे आपल्यात उपस्थित आहेत. सार्वजनिक जीवनातील जनसेवेचा व्यापक आणि बहुविध अनुभव असलेले विद्यासागर राव हे तेलंगणा राज्यातील एक वरिष्ठ नेते राहिले आहेत. श्री. अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या मंत्रिमंडळात ते सुरुवातीला केंद्रीय गृहराज्यमंत्री आणि त्यानंतर वाणिज्य व उद्योग खात्याचे राज्यमंत्री होते. विज्ञान स्नातक ही पदवी मिळवल्यानंतर त्यांनी उस्मानिया विद्यापीठातून कायद्याची पदवी प्राप्त केली. १९७३साली करीमनगर जिल्ह्यात त्यांनी वकिलीची सुरुवात केली. सार्वजनिक जीवनात कार्य करण्याची त्यांना लहानपणापासूनच ओढ होती. मेटपल्ली विधानसभा मतदारसंघातून ते १९८५, १९८९ व १९९४असे सलग तीन वेळा आंध्रप्रदेश विधानसभेवर निवडून गेलेत. १९९८ आणि १९९९साली ते लोकसभेवर निवडून गेलेत. दि. ३० ऑगस्ट २०१४रोजी त्यांनी महाराष्ट्राच्या राज्यपालपदाची शपथ घेतली. अतिशय मितभाषी असलेले विद्यासागर राव हे एक प्रेरक व्यक्तिमत्त्व आहे. त्यांना आदिवासींच्या प्रश्नांची उत्तम जाण असून प्रत्यक्ष आदिवासी भागात त्यांनी कार्य केले आहे. आदिवासींच्या जीवनाविषयी ते आस्था बाळगतात.

संत गाडगे बाबांच्या विचार व कार्यावर त्यांची श्रद्धा असल्यामुळेच संत गाडगे बाबांचे जन्मगाव शेणगाव येथे त्यांनी गाडगे बाबांचा पुतळा पाठवला होता. आज गाडगे बाबांची जयंती. या जयंतीदिनीच विद्यापीठातर्फे उभारल्या गेलेल्या गाडगे बाबांच्या संदेशशिल्पाचे लोकार्पण करण्यासाठी गाडगे बाबांविषयी श्रद्धा असणारे कुलपती मा. विद्यासागर राव उपलब्ध व्हावेत, यासारखा भाग्याचा क्षण कोणता? खरोखरच हा दुग्धशर्करा योग म्हणावा लागेल. या मंगलमयप्रसंगी मी त्यांचे मनःपूर्वक स्वागत करतो.

आजचे दुसरे अतिथी म्हणजे परम महासंगणकाचे जनक डॉ. विजय भटकर. अमेरिकेने भारताला महासंगणक देण्याचे नाकारल्यानंतर त्यावेळच्या पंतप्रधानांचे आवाहन स्वीकारून परमश्रेणीतल्या महासंगणकाची निर्मिती डॉ. विजय भटकर यांनी केली व भारताचा लौकिक जगात उंचावला. ते मूळचे आपल्याच परिसरातील. अकोला जिल्ह्यातील मूर्तिजापूर तालुक्यातील मुरंबा या गावचे. प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करत इलेक्ट्रीकल इंजिनिअरिंग व पीएच.डी.पर्यंतचे शिक्षण त्यांनी पूर्ण केले. शिक्षणानंतर नोकरीसाठी आलेली परदेशातील आमंत्रणे नाकारून भारतातच राहायचे ठरवले. विक्रम साराभाई यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन झालेल्या इलेक्ट्रॉनिक्स कमिशनवर त्यांनी दहा वर्षे कार्य केले. सी-डॅक, इलेक्ट्रॉनिक रिसर्च अँड डेव्हलपमेंट सेंटर, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ इन्फॉर्मेशन अँड मॅनेजमेंट-केरला, इंटरनेशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी, एमकेसीएल, इंडिया इंटरनेशनल मल्टिडिसिटी अशा अनेक राष्ट्रीय संस्थांची त्यांनी रचना केली आहे. १९९२च्या एशियाडच्या वेळी भारतात दूरदर्शनचे प्रसारण रंगीत असावे, असे सरकारला वाटले. इतर जेष्ठ शास्त्रज्ञांच्या मते हे शक्य नव्हते. हे उद्दिष्ट भटकरांनी पूर्ण केले. त्यांचे आतापर्यंत १२पुस्तके व ८०शोधनिबंध प्रसिद्ध असून हे साहित्य देशोदेशी विद्यापीठांतून अभ्यासले जाते. त्यांना जागतिक इलेक्ट्रॉनिक्स व संगणक क्षेत्रातील सर्वश्रेष्ठ समजल्या जाणाऱ्या संस्था IEEE व ACM यांनी 'फेलो' या अत्युच्च पदवीने पुरस्कृत केले आहे. 'महाराष्ट्र भूषण' व 'पद्मश्री' हे सर्वोच्च नागरी सन्मान त्यांना प्राप्त झाले आहेत. अलीकडेच नालंदा आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठाचे कुलपती म्हणून त्यांची नियुक्ती झाली.

एक आदर्श वैज्ञानिक, संगणकतज्ज्ञ, विज्ञान आणि अध्यात्म यांची सांगड घालणारे तत्त्वज्ञ डॉ. विजय भटकरांचे मी आजच्या दीक्षांत समारंभात मनःपूर्वक स्वागत करतो.

मित्रहो, दि. १ मे १९८३रोजी अमरावती विद्यापीठाची स्थापना झाली. पुढे सन २००४मध्ये संत गाडगे बाबांचे नाव ह्या विद्यापीठाला देण्यात आले. अगदी स्थापनेपासूनच संत गाडगे

बाबांच्या दशसूत्रीचा अवलंब करत, समाजाच्या शेवटच्या घटकापर्यंत शिक्षणाचा प्रसार करण्याचे कार्य विविध शैक्षणिक विभाग व संलग्नित महाविद्यालयांच्या माध्यमातून विद्यापीठाने चालविले आहे. आज संलग्नित महाविद्यालयांची संख्या ७०वरून ४१०एवढी झाली असून १२८महाविद्यालये विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या 2 (f)/12 (B)सूचीमध्ये समाविष्ट झालेली आहेत. विविध महाविद्यालये तसेच विद्यापीठातील २३शैक्षणिक विभागांतून नऊ विद्याशाखांतर्गत पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण विद्यापीठात दिले जाते. सुमारे तीन लक्ष विद्यार्थी आणि सुमारे पाच लक्ष परीक्षार्थी या शिक्षण प्रक्रियेत सहभागी आहेत. राष्ट्रीय मूल्यांकन व अधिस्वीकृती परिषद, बंगलोरतर्फे(नॅकतर्फे) 'अ'श्रेणी प्राप्त करणारे आपले विद्यापीठ कुशल मनुष्यबळनिर्मितीसाठी कटिबद्ध आहे. जागतिकीकरणाच्या आजच्या आव्हानात गुणवत्ता कायम ठेवण्यासाठी विद्यापीठ नावीन्यपूर्ण अभ्यासक्रम, संशोधन संस्था-औद्योगिक संस्थांशी करार, कौशल्यविकासाच्या उपक्रमांवर भर इत्यादी मार्गांनी वाटचाल करत गुणवत्तेचे एक एक शिखर गाठत आहे. विद्यापीठाच्या गुणवत्तेचे एक प्रतीक म्हणजेच आजचे हे गुणवत्ता यादीतील तसेच संशोधनक्षेत्रातील यशवंत. आज दीक्षांत समारंभामध्ये विद्यापीठातर्फे विविध विद्याशाखांमधील ४५६संशोधकांना आचार्य पदवी तसेच विविध परीक्षांतील गुणवत्ता यादीत स्थान पटकावणाऱ्यांना १०५सुवर्णपदके, २२रौप्यपदके आणि २४रोख पारितोषिकांचे वितरण करण्यात आले.

विद्यापीठांतील शैक्षणिक विभाग आणि संलग्नित महाविद्यालयांतील विविध शैक्षणिक विकासात्मक कामे प्रगतिपथावर आहेत. विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या बाराव्या योजनेत मंजूर झालेल्या रु. १३.९९कोटी अनुदानापैकी आतापर्यंत रु. ५.५९कोटी अनुदान विद्यापीठाला प्राप्त झाले असून संबंधित कामे प्रगतिपथावर आहेत. विद्यापीठातील भौतिक सोयी-सुविधांमध्ये दिवसेंदिवस वाढ होत असून या वर्षी त्यात केंद्रीय मूल्यांकन भवन विस्तारित इमारत, इंग्रजी विभाग व भाषा प्रयोगशाळा, कर्मचारी भवनातील अतिथी गृह या पूर्ण झालेल्या बांधकामांची नव्याने भर पडली. पुढील काही महिन्यात पूर्णत्वास येत असलेल्या बांधकामांमध्ये गृहविज्ञान विभागातील दृकश्राव्य स्टुडिओ तसेच विद्यापीठाच्या साधारण निधीतून बांधण्यात येत असलेल्या संशोधन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या वसतिगृहाचा समावेश आहे. विविध अध्यासनांच्या माध्यमातून सामाजिक उत्तरदायित्व पार पाडण्याच्या कार्यात विस्तार होण्यासाठी आणखी काही अध्यासनांची तसेच कौशल्य विकास केंद्र, मेळघाट आदिवासी संशोधन केंद्र यांची मागणी विद्यापीठाने शासनाकडे प्रस्ताव सादर करून केली आहे.

संशोधनक्षेत्रातही विद्यापीठ अग्रेसर असून विविध विभागांमधून संशोधनप्रकल्प राबविले जात आहेत. सद्यःस्थितीत सात विद्यापीठ संशोधकांचे संशोधन प्रकल्प सुरू आहेत. विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून या वर्षी एका प्राध्यापकाला बीएसआर फॅकल्टी फेलोशीप मंजूर झाली. उपयोजित परमाणू विभागातील एका प्राध्यापिकेचे पेटंट प्रकाशित झाले. रौप्य महोत्सवी वर्षानिमित्त गणित विभाग आणि वनस्पतिशास्त्र विभाग यांनी अनुक्रमे 'गणितविज्ञानातील नवे बदल' आणि 'वनस्पतिविविधता : काल आणि आज' या विषयांवर राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन केले. मराठी विभागातर्फे मेळघाट व्याघ्र प्रकल्पातील सेमाडोह या निसर्गरम्य ठिकाणी 'कथालेखन कार्यशाळा' तसेच दि. १९ ते २१ जानेवारी या दरम्यान 'लोककला महोत्सव' यांचे आयोजन करण्यात आले. आदिवासींच्या पारंपरिक कलांना व्यासपीठ मिळवून देणारा अशा प्रकारचा महोत्सव विद्यापीठात पहिल्यांदाच आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमात कोरकू, गोंड, भिल्ल, कोलाम-परधान इत्यादींच्या कलांचे सादरीकरण झाले. याव्यतिरिक्त ग्रंथालयशास्त्र व माहितीशास्त्र विभाग, गृहविज्ञान विभाग, स्त्री अभ्यास केंद्र, प्रौढ, निरंतर शिक्षण व विस्तार सेवा विभाग, उपयोजित परमाणू या विभागांनी अनुक्रमे 'इ-रिसोर्स', 'संशोधन पद्धती आणि तंत्र', 'भाषा व सामाजिक शास्त्रांच्या अध्यापन आणि संशोधनात लिंगभाव संकल्पनेचे उपयोजन', 'प्रकाशयान सौरउर्जानिर्मिती', 'एलईडी लॅम्पनिर्मिती' या विषयांवर कार्यशाळेचे आयोजन केले. संलग्नित महाविद्यालयांतर्फेदेखील विविध विषयांवर चर्चासत्र-परिषदांचे आयोजन करण्यात आले.

विद्यापीठाच्या विविध विभागांमधील तसेच संलग्नित महाविद्यालयातील शिक्षकांना विविध मानसन्मान प्राप्त झाले आहेत. रासायनिक तंत्रज्ञान विभागप्रमुख, वनस्पतिशास्त्र विभागप्रमुख यांची राष्ट्रीय स्तरावरील संस्थांवर नियुक्ती झाली. विद्यापीठातील काही विभागातील प्राध्यापकांनी आंतरराष्ट्रीय प्रकल्प, चर्चासत्र परिषदांतून सहभागी होत विद्यापीठाचा नावलौकिक उंचावला.

दि. २० डिसेंबर २०१६ रोजी 'पर्यावरण पुरस्कार २०१६' तसेच 'श्री संत गाडगे बाबा सामाजिक कार्य पुरस्कार २०१६' यांचे विद्यापीठातर्फे वितरण करण्यात आले.

विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक बांधिलकीचे अंग विकसित होण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून सत्र २०१६-१७ मध्ये स्वच्छ भारत-स्वस्थ भारत अभियान, वृक्षारोपण, रक्तदान, जलसंवर्धन, एड्स जनजागृती, मतदार जनजागृती, रस्ता सुरक्षा अभियान इत्यादी कार्यक्रम

राबविण्यात आलेत. बळीराजा चेतना अभियान तसेच आव्हान-२०१६ आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षण शिबिर हे उपक्रम पाचही जिल्ह्यांत राबविण्यात आलेत. कॅशलेस व्यवहाराच्या प्रसारासाठी रस्त्यावरचे फेरीवाले, हातगाडीवाले, छोटे विक्रेते यांना प्रत्यक्ष शिकवण्याचा उपक्रम स्वयंसेवकांनी राबविला. दि. २१ जून २०१६ रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला. राज्यस्तरीय कार्यशाळा, शिबिरे यांतून विद्यापीठाचे प्रतिनिधित्व विद्यार्थ्यांनी केले. दि. २४ जून २०१६ रोजी रासेयो पुरस्कार तसेच विद्यापीठस्तरीय स्वच्छ भारत अभियान पुरस्कार वितरित करण्यात आलेत.

विविध कला व क्रीडा स्पर्धांमध्ये सलग या वर्षीसुद्धा विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांनी उत्तम कामगिरी केली. सप्टेंबर २०१६ मध्ये तात्यासाहेब महाजन कला, वाणिज्य महाविद्यालय, चिखली, जि. बुलडाणा येथे आंतर महाविद्यालयीन युवा महोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले. पंडित रविशंकर शुक्ल विद्यापीठ, रायपूर येथे नोव्हेंबर २०१६ मध्ये संपन्न झालेल्या मध्य विभाग आंतर विद्यापीठ युवा महोत्सव स्पर्धेत विद्यापीठ चमूने एकांकिका प्रकारात द्वितीय क्रमांक तर फोक ऑर्केस्ट्रॉ, पाश्चात्य समूहगान, शास्त्रीय गायन, सुगम संगीत, स्वरवाद्य (सोलो), पाश्चात्य गायन (सोलो), मिमिक्री, वादविवाद, कार्टूनिंग या प्रकारांत तृतीय क्रमांक प्राप्त केला तसेच संगीत प्रकारात उपविजेता ट्रॉफी पटकावली. तसेच अखिल भारतीय युवा महोत्सव स्पर्धेत शास्त्रीय संगीत या प्रकारात विद्यापीठ चमूने द्वितीय स्थान प्राप्त करत घवघवीत यश संपादन केले.

मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांच्या प्रेरणेने सत्र २००३-२००४ पासून महाराष्ट्र राज्य आंतर विद्यापीठ 'इंद्रधनुष्य' युवा महोत्सवाचे आयोजन करण्यात येते. यावर्षी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद येथे या महोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले. या स्पर्धेत आपल्या विद्यापीठातील चमूने सहभाग नोंदवत वक्तृत्व स्पर्धा आणि स्पॉट फोटोग्राफी या प्रकारांतून तिसरे स्थान प्राप्त केले.

या वर्षी विद्यापीठ परिसरात विविध शैक्षणिक विभागांतील विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी विद्यापीठ अनुदान योजनेच्या १२व्या योजनेअंतर्गत जानेवारी २०१७ मध्ये सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये ३६५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

विविध कलास्पर्धाप्रमाणेच क्रीडास्पर्धांमध्येदेखील विद्यापीठ चमूंनी उत्तम कामगिरी बजावली आहे. भोपाळ येथील बरकतउल्लाह विद्यापीठात जानेवारी २०१७ मध्ये झालेल्या

पश्चिम विभागीय आंतर विद्यापीठ क्रिकेट स्पर्धेत विद्यापीठाच्या चमूने **प्रथम स्थान** पटकावत ऐतिहासिक कामगिरी केली. आजवरच्या तेहतीस वर्षांच्या विद्यापीठाच्या इतिहासात विद्यापीठाला पहिल्यांदाच क्रिकेटमध्ये असे यश प्राप्त झाले आहे. याच चमूने अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेत तृतीय स्थान पटकावले आहे. कुलगुरु या नात्याने मी या खेळाडूंचे विशेष अभिनंदन करतो. जानेवारी २०१७मध्ये कोट्टायम येथील महात्मा गांधी विद्यापीठाने अलुवा येथे आयोजित केलेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ सॉफ्टबॉल स्पर्धेत (मुले) आणि भोपाळ येथील बरकतउल्लाह विद्यापीठात संपन्न झालेल्या पश्चिम विभागीय आंतर विद्यापीठ फुटबॉल स्पर्धेत (मुले) विद्यापीठ चमूने **द्वितीय** स्थान प्राप्त केले. पश्चिम विभागीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धापैकी फुटबॉल (मुली) या प्रकारात पाटण(गुजरात) येथे आपल्या चमूने तृतीय स्थान प्राप्त केले. फुटबॉल, कबड्डी, हॉकी या स्पर्धांतील चमू अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धांसाठी पात्र ठरल्या. बॉक्सिंग(मुले) या प्रकारात विद्यापीठ चमू अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्पर्धेत सहभागी झाली होती. या स्पर्धेत विद्यापीठाच्या खेळाडूने ६०किलो वजनगटात **कांस्य पदक** प्राप्त केले. परभणी येथे संपन्न झालेल्या महाराष्ट्र राज्य आंतर विद्यापीठ 'अश्वमेध' क्रीडा महोत्सव २०१६या स्पर्धेत विद्यापीठाने व्हॉलीबॉल(मुले) या प्रकारात **द्वितीय** स्थान पटकावले. याच स्पर्धेत व्हॉलीबॉल सामन्यासाठी पंच म्हणून काम करण्याचा गृहविज्ञान विभागातील विद्यार्थिनीला मान प्राप्त झाला. वैयक्तिक क्रीडाप्रकारांत १५००मीटर धावणे या प्रकारात रौप्य पदक प्राप्त झाले. अखिल भारतीय धनुर्विद्या ७० मीटर रिकव्ह राऊंडमध्ये विद्यापीठाला सुवर्णपदक तर इंडियन राऊंड ३०मीटर स्पर्धेत रजत पदक प्राप्त झाले आहे. नेहमीप्रमाणे याही वर्षी विद्यापीठातर्फे २०१५-२०१६या सत्रासाठी उत्कृष्ट खेळाडू पुरस्कार प्रदान करण्यात आलेत.

नांदेड येथे स्वामी रामानंद तीर्थ विद्यापीठात संपन्न झालेल्या 'आविष्कार' स्पर्धेत विद्यापीठ चमूतील दोन विद्यार्थ्यांनी पारितोषिके पटकावली.

सर्व यशस्वी खेळाडू, कलावंत तसेच संशोधक विद्यार्थ्यांचे मी कुलगुरु या नात्याने अभिनंदन करतो.

विद्यार्थी कल्याण विभागामार्फत अनेक योजना राबविण्यात आल्या आहेत. सत्र २०१६-१७मध्ये विद्यार्थी कल्याण निधी शिष्यवृत्ती अंतर्गत एकूण २२८विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यात आली. संत गाडगे बाबा विद्याधन योजनेअंतर्गत पात्र ६४विद्यार्थ्यांना आर्थिक साहाय्य करण्यात आले. तसेच या शैक्षणिक वर्षाकरिता संलग्नित महाविद्यालय व पदव्युत्तर शैक्षणिक विभागांतील

एकूण १,९१,२२८ विद्यार्थ्यांचा सुरक्षा विमा काढण्यात आला.

विद्यापीठास समृद्ध असे ग्रंथालय लाभले आहे. ग्रंथालयात १,१२,२७६ ग्रंथ, १२६ इ-बुक्स, २९७५ आचार्य पदवी प्रबंध, ७०८७ डेझरटेशन्स, १५३ नियतकालिके, पंचवीस हजारपेक्षा जास्त इ-जर्नल्स, नऊ ऑनलाईन डेटा बेसेस इत्यादी ज्ञानसंपदा उपलब्ध आहे. ग्रंथालयाच्या विविध सुविधांमध्ये बुक बँक, लायब्ररी पोर्टल, इ-रिसोर्स ॲक्सेस सेंटर, वेब ओपॅक, रिमोट ॲक्सेस, फेडरेटेड सर्च, ॲटी प्लॅगियारिझम व युवर अवेअरनेस प्रोग्रॅम यांचा समावेश आहे. इ-ग्रंथालयाचा उपयोग जगात २५ पेक्षा अधिक देशातील वाचक करीत असून यास आजपर्यंत साडेपाच कोटीपेक्षा अधिक हिट्स मिळाल्या आहेत. तसेच ९२ लाखापेक्षा अधिक पृष्ठ त्यातून डाऊनलोड करण्यात आले आहेत. ग्रंथालयातर्फे दि. १५ ऑक्टोबर २०१६ रोजी वाचन प्रेरणा दिवस साजरा करण्यात आला. अलीकडेच निवासी ज्ञानस्रोत आणि संशोधन केंद्रासाठी ग्रंथालयाद्वारे शासनाकडे प्रस्ताव सादर करण्यात आला.

विचारांचे आदानप्रदान, प्रशिक्षण, संशोधन साहाय्य इत्यादींसाठी विद्यापीठाने आतापर्यंत सहा राष्ट्रीय व तीन आंतरराष्ट्रीय संस्थांशी सामंजस्य करार केले असून यात आदिवासी जनजातींच्या संशोधनासाठी आयर्लंड येथील विद्यापीठाशी झालेला तसेच माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्रातील अग्रणी कंपनी टीसीएससोबत कुशल रोजगारक्षम मनुष्यबळ घडावे या हेतूने प्रशिक्षणसुविधेचा झालेला करार समाविष्ट आहे.

विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वास आकार देण्यासाठी विद्यापीठातर्फे शैक्षणिक कौशल्य वर्गाचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये सूत्रसंचालन प्रशिक्षण, मराठी शुद्धलेखन, स्पोकन इंग्लिश, उपकरण हातळणी या वर्गांचा समावेश आहे. 'लाईफ कोपिंग स्कील्स' अंतर्गत विद्यार्थ्यांचे पाच दिवसांचे प्रशिक्षण तसेच 'ट्रेन द ट्रेनर' या उपक्रमांतर्गत विद्यापीठातील प्राध्यापकांसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले. प्रौढ, निरंतर शिक्षण आणि विस्तार सेवा विभागाद्वारे कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत अकरा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले. अशा प्रकारचे अभ्यासक्रम पहिल्यांदाच विद्यापीठात सुरू झाले आहेत. व्यावसायिक जगात सक्षमपणे उभे राहण्यासाठी विद्यार्थ्यांना या उपक्रमांचा लाभ होत आहे.

मित्रहो, आता काही महत्त्वाच्या बाबींविषयी मी विद्यार्थी मित्रांशी संवाद साधू इच्छितो: १) आपल्या राष्ट्रीय जीवनात प्रसंगी वेगवेगळ्या गरजा निर्माण होत असतात. अशा वेळी आपण राष्ट्रकार्यासाठी सदैव तत्पर असले पाहिजे. या वर्षी मा. पंतप्रधानांनी निश्चलीकरणाचा निर्णय

घेतल्यानंतर नागरिक म्हणून आपण सर्वांनी सहकार्य केले. आता राष्ट्र उभारणीसाठी डिजिटल पेमेंट प्रक्रियेत आपण सहभाग दिला पाहिजे. या प्रसंगी मी विद्यापीठातील आणि संलग्नित महाविद्यालयातील प्राध्यापक तसेच विद्यार्थ्यांनी डिजिटल पेमेंट प्रक्रियेचा प्रसार करण्यासाठी जे परिश्रम घेतले त्याबद्दल समाधान व्यक्त करतो. आणि इतर विद्यार्थ्यांकडून परिसरातील व्यक्तींना त्याबाबत साक्षर करण्याची अपेक्षा व्यक्त करतो.

२) मित्रहो, आपल्या देशात आजही अनेक समाज दुर्गम भागात वास करतात. त्यांची विशिष्ट भाषा-संस्कृती व जीवनपद्धती असते. या समाजघटकांकडे आपण आदराने पाहिले पाहिजे. त्यांच्याविषयी आस्था राखली पाहिजे. मेळघाटातील कोरकू समाजातील कित्येक व्यक्तींनी आजही अमरावतीसारखे शहर पाहिलेले नाही. अशा समाजातील विद्यार्थी शिक्षणप्रक्रियेत सहभागी होतात तेव्हा त्यांना सामावून घेताना आपण अधिक स्वागतशील होण्याची गरज आहे.

३) मित्रहो, भारत हा इतर प्रगत राष्ट्रांशी स्पर्धा करणारा देश असल्याचे बोलले जाऊ लागले आहे. आजच्या सुसाट प्रगतीच्या वेगात आपल्या नैसर्गिक संसाधनांची, पर्यावरणाची आपल्याला काळजी घ्यावी लागणार आहे. जैवविविधतेने नटलेल्या अत्यंत समृद्ध अशा आपल्या देशात नागरिकांच्या पर्यावरण बांधिलकी व संवर्धनकृतीची आवश्यकता निर्माण झाली आहे. तेव्हा विद्यार्थ्यांनी याबाबत सक्षम झाल्यास आपल्या देशातील वनस्पती, प्राणी, पक्षी इत्यादींचे संवर्धन होण्याला चालना मिळू शकेल.

४) मित्रहो, मानवी जीवनात ज्ञान-विज्ञानाएवढेच कला, क्रीडा यांनाही महत्त्व आहे. तेव्हा अभ्यासाबरोबरच एखाद्या कलेचा, क्रीडाविषयक छंदाचा अंगीकार करावा. त्यायोगे तुमच्या जीवनात आनंद निर्माण होईल. आनंदी, समाधानी व्यक्ती आपल्या आवतीभावतीच्या जीवनात आनंद निर्माण करू शकते.

५) इथे, मी, आपले एका प्रेरणादायी कथेकडे लक्ष वेधू इच्छितो. टॅकाश कारोई या पिस्तूल नेमबाज खेळाडूची कथा लक्षात घेण्यासारखी आहे. टॅकाश कारोई हा हंगेरीयन सैन्यात सार्जंट होता. १९३८साली तो देशातील सर्वोत्तम पिस्तूल नेमबाज होता. वयाच्या २८व्या वर्षी त्याने राष्ट्रीय पातळीवरील सर्व स्पर्धा जिंकलेल्या होत्या. १९४०च्या टोकियो येथील ऑलम्पिक स्पर्धांचा तो एकमेव संभाव्य विजेता होता. मात्र त्याच वेळी त्याच्या आयुष्यात एक दुर्दैवी घटना

घडली. सैनिकी प्रशिक्षण कार्यशाळेत त्याच्या हातात बॉम्ब फुटला व त्यात त्याचा ज्या हाताने तो नेमबाजी करत असे असा उजवा हात पूर्णपणे निकामी झाला. या घटनेबरोबर टॅकाश कारोईचे ऑलम्पिक सुवर्णपदक मिळवण्याचे स्वप्नही उद्ध्वस्त झाले. पण कारोई खचून गेला नाही. गमावलेल्या हाताकडे पाहून कुढत बसणे त्याला मान्य नव्हते. तो फौलादी मनाचा होता. एक महिना इस्पितळात राहिल्यानंतर तो एकांतवासात गेला. आता त्याने उरलेल्या एकमेव डाव्या हाताने नेमबाजीचा सराव सुरू केला. उजव्या हाताची सगळी कामे त्याला डाव्या हाताने करावी लागत होती. त्या हातावर प्रचंड ताण पडत होता. पण त्याने जिद्द सोडली नाही. आणि काय आश्चर्य मित्रहो, उजवा हात गमावल्यानंतरही केवळ एका वर्षातच त्याने हंगेरीची राष्ट्रीय स्पर्धा जिंकली. ऑलम्पिक पदक मिळवण्याचे स्वप्न पूर्ण करण्यास मात्र त्याला वाट पाहावी लागली. कारण दुसऱ्या महायुद्धामुळे १९४० आणि १९४४च्या ऑलम्पिक स्पर्धा होऊ शकल्या नाहीत. कारोईने आपले मनोबल राखत सराव सुरू ठेवला. आणि पुढे १९४८मध्ये लंडन येथे भरविण्यात आलेल्या ऑलम्पिक स्पर्धेचे पिस्तूल नेमबाजीचे सुवर्णपदक त्याने जिंकले. एवढेच नाही तर चार वर्षांनंतर हेलसिंकी येथील ऑलम्पिक स्पर्धेतील सुवर्णपदकही त्यानेच जिंकले.

मित्रहो, आपल्याही आयुष्यात असे क्षण येतात. यश, कौतुक समोर दिसू लागते व क्षणार्धात सारे हिरावून घेतल्या जाते. सारे जग आपल्याविरुद्ध झालेले आहे, आपणच एकमेव दुर्दैवी, अपयशी व्यक्ती आहोत, असे वाटायला लागते. आपण खचून जातो. पण असे घडेल तेव्हा टॅकाश कारोईची आठवण ठेवा. स्वतःला पुन्हा उभे करा.

भारतीय क्रिकेटपटू सचिन तेंडुलकर हा डिसेंबर १९८९मध्ये सियालकोट येथील भारत-पाकिस्तान चौथ्या कसोटी दरम्यान वकार युनूसच्या चेंडूने जायबंदी झालेला होता. चेंडू नाकावर बसल्याने त्यातून रक्तस्राव होत होता. पण सचिनने भारताच्या ३८धावा ४गडी बाद या नाजूक स्थितीपुढे आपले दुखणे मनावर घेतले नाही. तो फलंदाजी करण्यासाठी जिद्दीने मैदानावर उभा राहिला आणि सामना वाचवणारी ५७धावांची खेळी त्याने केली. अनिल कुंबळेनेदेखील असेच एकदा मे २००२मध्ये सेंट जॉन अँटीगुआ येथे वेस्ट इंडिजविरुद्ध खेळताना जिद्दीचे दर्शन घडविले आहे. फलंदाजी करताना मर्व डिलनचा चेंडू कुंबळेच्या जबड्यावर आदळला. तरी त्याने चार षटकं रक्ताळलेल्या अवस्थेत खेळून काढले. एक्स-रेत जबड्याचे हाड मोडल्याचे निश्चित झाले. दुसऱ्या दिवशी कुंबळेला भारतात परत पाठवणार होते. पण विंडिजची फलंदाजी सुरू

झाल्यावर भारताला स्पिनरची कमतरता भासू लागली. ब्रायन लारा खेळत होता. कुंबळेने मैदानात उतरण्याचा निर्णय घेतला. मोडक्या जबड्याला बॅडेज बांधून खेळाच्या मैदानावर तो उतरला. चौदा षटकं गोलंदाजी त्याने टाकली व ब्रायन लाराची मौल्यवान विकेट घेतली. मित्रहो, संघासाठी, देशासाठी खेळण्याची वृत्ती तुमच्यातील शौर्य जागवते त्याची ही उदाहरणे. ही लक्षात असू द्या. यांतून प्रेरणा घेतली तर तुमच्या हातूनदेखील अद्वितीय कामगिरी झाल्याशिवाय राहणार नाही. अशी अद्वितीय कामगिरी माझ्या विद्यार्थ्यांकडून घडो, अशी सदिच्छा व्यक्त करतो.

६) विद्यार्थी मित्रहो, पदवी घेतल्यानंतर तुम्ही तुमच्या वैयक्तिक जीवनाच्या प्रगतीत व्यग्र होऊन जाणार आहात. अशा वेळी शिक्षणप्रक्रियेतून तुम्हाला प्राप्त झालेल्या शाश्वत मूल्यांना विसरू नका. या शाश्वत मूल्यांची सदैव जाणीव बाळगा. ती समाजात रुजविण्याचा आपापल्या परीनं प्रयत्न करावा, असे मी या प्रसंगी सांगीन.

ज्या संत गाडगे बाबांचे संदेश शिल्प आपण आज उभारले, त्या गाडगे बाबांचे करुणामय जीवन आपल्याला सतत प्रेरणा देत राहो. रवींद्रनाथ टागोरांच्या एका गीतात लिहिले आहे,

जीवन जेंखन शुकाये जाय

करुणाधाराए एशो...

म्हणजे जीवन जेव्हा सुकून जाईल, करुणेची धारा होऊन ये. त्यानुसार आपणही गाडगे बाबांपासून प्रेरणा घेऊन करुणेची धारा होऊन जगावे. भारताचे नंदनवन झाल्याशिवाय राहणार नाही. तुम्हाला पुढील वाटचालीसाठी शुभेच्छा.

पुन्हा एकदा सर्वांचे स्वागत करतो. पदवी, पदके व पारितोषिके प्राप्त करणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे हार्दिक अभिनंदन करतो.

धन्यवाद !

जय हिंद, जय महाराष्ट्र !

